

Ε

παρχία Τσιάπας, Νοτιοανατολικό Μεξικό: άλλη μια συνθησιμένη καυτή μέρα στη ζούγκλα. Είχε τόση ζέση, ώστε οι ντόπιοι απλώς περίμεναν βαριεστημένα να πέσει ο ήλιος. Τα παιδιά των Μάγιας δροσίζονταν γυμνά στο ποταμάκι. Πλατσούριζαν στα ρηχά και έπαιζαν κραιώντας την αναπνοή τους, παριστάνοντας τα νεκρά ψάρια. Η ατμόσφαιρα ήταν αποπνικτική. Υγρασία, κουνούπια, και μια αλλόκοτη, απόκοσμη γαλήνη στον αέρα. Όλοι περίμεναν να αρχίσει το πανηγύρι.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ: CATHERINE RYAN ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΦΑΝΗ ΖΑΦΡΑΚΑ PHOTOS: CATHERINE RYAN, SCOTT SADY, GAMMA-ISSARIS

Ο ΠΙΟ ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ ΑΝΔΡΑΣ ΣΤΟ ΜΕΞΙΚΟ ΠΡΟΒΑΛΕ από το πουθενά, σαν να του δόθηκε κάποιο αόρατο σινιάλο. Ή ίσως να περίμενε κάπου εκεί κοντά όλες αυτές τις ώρες, παρατηρώντας και αξιολογώντας το ακροατήριό του πίσω από τις πυκνές φυλλωσιές, περιμένοντας να κλιμακωθεί η ένταση. Ο Μάρκος πάντα μάγευε τα media. Εμφανίστηκε πάνω σε ένα βαθυκόκκινο αλόγο, οδηγώντας ένα απόσπασμα έφιππων αντάρτων με καλυμμένα πρόσωπα, νιώθοντας ασφαλής από τον κυβερνητικό στρατό χάρη στην τόση δημοσιότητα. Ο χαρακτηριστικός ηγέτης των ανταρτών κάρνιζε πίπα -το σήμα κατατεθέν του- φορούσε μάσκα του σκι, μπαντάνα χαλαρά γύρω από το λαιμό του, φυσίγγιοθηκε περασμένες πάνω από την καλοσιδερωμένη του στολή, μια καραμπίνα M-16 κρεμασμένη στην πλάτη του, όλα άψογα τακτοποιημένα. Η σκηνή ήταν εντελώς κινηματογραφική. Ο Μάρκος οδήγησε το αλόγο του προς τον σκηνοθέτη Όλιβερ Στόουν και συστήθηκε. Οι δυο

άνδρες έσφιξαν τα χέρια. «Ήταν η πιο συναρπαστική είσοδος που έχω δει στη ζωή μου, καλύτερη από οποιοδήποτε σταιρ του Χόλιγουντ» είπε με θαυμασμό ο αμερικάνος σκηνοθέτης. Ο Στόουν ανέβηκε κι εκείνος σε ένα αλόγο και εξαφανίστηκε στη ζούγκλα στο πλάι του μυσηριώδους επαναστάτη. Την επόμενη μέρα, φορώντας και οι δύο μπαλακλάβες, επέστρεψαν στο αρχηγείο του επαναστατικού στρατού μέσα στη ζούγκλα, το μικρό χωριουδάκι Λα Ρεαλιδάδ (που σημαίνει Αλήθεια). Τους συνόδευαν έφιπποι σωματοφύλακες και δεινοί σκοπευτές Ζαπατίστας, καθώς και οι Ρ. Ρουτόβσκι και Ντ. Βέλοζ, σεναριογράφοι του «Γεννημένοι δολοφόνοι». Ακολουθούσαν η Μεξικάνα σταιρ Οφίλια Μεντίνα και η Κάθι Ντρίφους, αδερφή του ηθοποιού Ρίτσαρντ Ντρίφους. Οι ντόπιοι παρακολουθούσαν την παρέλαση των σταιρ με συγκρατημένη περιέργεια. Αλλά οι χωρικοί δεν παρακολουθούν κινηματογράφο. Η Λα Ρεαλιδάδ δεν έχει καν ηλεκτρικό ρεύμα.

Mexico

Καλπάζοντας με τον Μάρκος

ΔΥΟ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ ΜΕΤΑ, ΩΡΑ ΔΥΟ ΤΟ ΠΡΩΙ, ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΧΩΡΙΟ.

Ο ηθοποιός Έντουαρντ Τζέιμς Όλμος στριφογυρίζει μέσα στον υπνόσακό του καθώς τον τσιμπούν ανέλεγκτα διάφορα έντομα. Μια σκοτεινή φιγούρα γλιστρά αθόρυβα στην αχυροκαλύβα και σκουντάει τον σπαρ του κινηματογράφου που κοιμάται στο πάτωμα. Ο Όλμος ανασπώνεται, βρίσκει ένα φακό, φοράει τις μπότες του και ακολουθεί σιωπηλά τον συνοδό του. Αρκετοί αντάρτες με καλυμμένα τα πρόσωπα στέκονται μισοκρυμμένοι στους θάμνους κρατώντας αυτόματα όπλα. Ο Μάρκος πρέπει να βρίσκεται κάπου εκεί κοντά.

«Orale, ese, hay te watcho» λέει κάποιος μέσα στο σκοτάδι, ξαφνιαζοντάς τον. Είναι ο Μάρκος, ο οποίος χρησιμοποιεί μια ατάκα σε άπταιστη διάλεκτο Τσικάνο από ένα ρόλο που υποδύθηκε ο Όλμος στην ταινία «Zool Suit». Σφιγγουν τα χέρια. Τα μάτια του λάμπουν. Γελούν για λίγο και ανταλλάσσουν παρόμοιες ατάκες από ταινίες. Ο Μάρκος του λέει ότι έχουν γνωριστεί παλαιότερα—το 1979 και το 1982—σε πρεμιέρες στο Χόλιγουντ, πριν ο Μάρκος γίνει ο... Μάρκος. Ήταν, σύμφωνα με τα λεγόμενα της κυβέρνησης, ο Ραφαέλ Σεμπαστιάν Γκιγιέν Βισέντε, ένας μικρομεσαίος Μεξικανός, με σπουδές φιλοσοφίας, κινηματογράφου και ιστορίας στο Παρίσι και στην πόλη του Μεξικού, και αργότερα καθηγητής Μ.Μ.Ε. και φιλοσοφίας. Όλα αυτά πριν απαρνηθεί την παλιά του ταυτότητα και εξαφανιστεί για τα επόμενα δέκα χρόνια στη ζούγκλα του νοτιοανατολικού Μεξικού, βοηθώντας τους ντόπιους να οργανωθούν ενάντια στη μεξικανική κυβέρνηση. Ο Όλμος βρισκόταν στην περιοχή εκ μέρους της UNICEF πριν οι επαναστάτες εμφανιστούν στο προσκήνιο. Κρατήθηκε μακριά από την έντονη πλευρά της επανάστασης, αλλά δήλωσε την αμέριστη συμπαράστασή του στους στόχους των επαναστατών για «ελευθερία, δημοκρατία και δικαιοσύνη» στο Μεξικό.

να γυριστεί μια ταινία μεγάλου μήκους μόλις ολοκληρωθεί το ντοκιμαντέρ, ευελπιστώντας να τραβήξει περισσότερα βλέμματα σ' αυτό τον αγώνα. Αναγνωρίζει επίσης το μεγάλο προτέρημα του αρχηγού των Ζαπατίστας: «Είναι σίγουρα ένας νέος τύπος Ρομπέν των Δασών» λέει ο Όλμος. «Έχει επαναφέρει ένα στυλ τόσο ρομαντικό και τόσο ιπποτικό, ώστε έχει γίνει το είδωλο όλων των γυναικών που έχουν ακούσει γι' αυτόν. Αυτός ο άνθρωπος είναι χαρισματικός και διαθέτει άφθονο ρομαντισμό». «Και μυστήριο» προσθέτει καθώς μαζεύει σε ρολό τον υπνόσακό του και φορτώνει το τζιπ του. «Και ο Μάρκος μιλάει ξεκάθαρα για όλα τα θέματα. Ο άνθρωπος είναι ένας γίγαντας μεταξύ αυτών που διαμορφώνουν τις εξελίξεις στον κόσμο και ανάμεσα στους ανθρώπους που έχουν φέρει επανάσταση στον τρόπο σκέψης μας». Φεύγει με το αυτοκίνητο από τον κακοστράκαλο δρόμο, αφήνοντας πίσω του τη Λα Ρεαλιδάδ, και κατευθύνεται προς τον ήλιο που μόλις ανατέλλει. Είναι μακρύς ο δρόμος ως τον πολιτισμό.

Ο ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΣ 2 ΦΟΡΕΣ ΜΕ ΟΣΚΑΡ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΣΤΗΣ

Χάσκελ Ουέξλερ και ο πολιτικός αναλυτής Σολ Λαντάου ταξίδεψαν στη ζούγκλα για να πάρουν συνέντευξη από τον Μάρκος για το ντοκιμαντέρ «Ο έκτος ήλιος: εξέγερση των Μάγια στο Τσιιάπας». Όταν έφτασαν στη Λα Ρεαλιδάδ, τους πλησίασαν οι φρουροί των Ζαπατίστας και ρώτησαν ποιος ήταν ο σκοπός της επίσκεψής τους. Ο Λαντάου τούς έδωσε ένα σημείωμα, εξηγώντας τους ότι είχαν ραντεβού με τον «el sur», όπως αποκαλούν κρυφά τον Μάρκος—σε συντομία του «σούπερ». Ο καπιτάνο των επαναστατών της Λα Ρεαλιδάδ λέει στους κινηματογραφιστές να παρκάρουν το όχημά τους δίπλα στο ποταμάκι. Κάθονται στα κοντροφτιαγμένο πάγκο αποκαμωμένοι από τη

«Είμαι γκέι στο Σαν Φρανσίσκο, μαύρος στη Νότιο Αφρική, Παλαιστίνιος στο Ισραήλ, ειρηνιστής στη Βοσνία.»

Οι δύο άντρες κάθισαν σε μια καλύβα «Είχε να επιλέξεις ανάμεσα στη μέθοδο του Ζαπάτα και στη μέθοδο του Γκάντι, και εσύ διάλεξες Ζαπάτα. Μακάρι να είχες επιλέξει την προσέγγιση του Γκάντι», είπε ο Όλμος. Ο μαυροφόρος άνδρας εξήγησε στον Όλμο ότι οι επαναστάτες είχαν επιχειρήσει μια αστική εξέγερση χωρίς βία στη δεκαετία του '80, αλλά κανείς δεν έδωσε την παραμικρή προσοχή. «Δεν επέλεξα αυτή την οδό» είπε ο Μάρκος. «Οι ντόπιοι το έκαναν. Αφιέρωσα τον εαυτό μου στην επιστροφή στις ρίζες και έκανα αυτό που νόμιζα σωστό». Ο Όλμος, φανατικός αγωνιστής για τα ανθρώπινα δικαιώματα, επισημαίνει το ενδιαφέρον που παρουσιάζει ο Μάρκος για το Χόλιγουντ. «Αλλά η μόνη περίπτωση που οι παραγωγοί στο Χόλιγουντ θα θελήσουν να χρησιμοποιήσουν πραγματικά την ιστορία, θα είναι όταν θα είσαι νεκρός. Θέλουν ήρωες φανταστικούς ή πεθαμένους. Αυτοί κάνουν τους μύθους και φέρνουν τα εισιτήρια. Ανακοινώνει στον Μάρκος την πρόθεσή του να γυρίσει ένα ντοκιμαντέρ με θέμα τους αντάρτες, σε συνεργασία με τον παλιό του φίλο, σκηνοθέτη Ρόμπερτ Μ. Γιανγκ που τον συνοδεύει στο Μεξικό. Λίγες ώρες αργότερα, πίσω στη Λα Ρεαλιδάδ, έχω ξυπνήσει λίγο πριν το καράμα, όταν ο Όλμος επιστρέφει στην κατασκήνωση. Ξαναθυμάται τις λεπτομέρειες της συνάντησης, μου επιστρέφει το κασετοφωνάκι που του είχα δανείσει, και λέει ότι προσπαθεί να βρει τρόπο για

ζέστη. Η ώρα περνά. Κανένα νέο από τον Μάρκος. Οι δυο άνδρες και το συνεργείο τους, απογοητευμένοι, κουλουριαζονται και αποκοιμούνται. Μετά από ένα πρωινό με φασόλια και τορτίγιας ο Λαντάου στέλνει άλλο ένα σημείωμα στον «el sur», υπενθυμίζοντάς του ότι τον περιμένουν. Ένας σκοπός έρχεται για να τους οδηγήσει στο κρυφάτο του κοιταχτήρι Μάρκος, δέκα λεπτά από κει με τα πόδια. Στις 4.05' τους πλησιάζουν δύο άνδρες με μάσκες και αυτόματα όπλα. «Καλησπέρα» λέει ο ένας, που καπνίζει πιπα και χαμογελάει. Σφιγγουν τα χέρια. Κάθονται όλοι και συζητούν για πολιτική μπροστά στην κάμερα. Η συζήτηση στρέφεται στις φήμες που κυκλοφορούν για την ταινία. Ο Μάρκος αστεϊεύεται με τους επισκέπτες του ότι οι παραγωγοί του Χόλιγουντ δεν θα ξέρουν τι να κάνουν με όλα τα σενάρια που έχουν γραφτεί για κείνον. «Δεν ξέρουν αν θέλουν να με παρουσιάσουν σαν τον καλό ή τον κακό της υπόθεσης. Δεν ξέρουν πού πάνε τα τέσσερα». Οι άνδρες γελούν και η συζήτηση επιστρέφει στην πολιτική. Η συνάντηση κρατάει ως αργά το βράδυ και συνεχίζεται και την επόμενη μέρα. «Ο τύπος έχει φοβερή αίσθηση του χιούμορ και της επικοινωνίας» είπε ο Ουέξλερ, όταν τον ρώτησαν αν ο Μάρκος αποτελεί υλικό για ταινία. «Ανοίγεται στα media ακομα και μέσω Internet ώστε να μη βρεθεί παραγκωνισμένος» λέει ο Ουέξλερ. «Σήμερα πρέπει να μπορείς να δίνεις ολοκληρωμένη παρασταση, αλλιώς δεν υπάρχει. Όταν τα media ασχολούνται συχνά μαζί σου, σημαίνει ότι υπάρχει. Αν δεν υπάρχει στα media, δεν υπάρχει πουθενά. Πρόκειται για μια σύγχρονη τακτική ενός έξυπνου ανθρώπου που βοηθάει τους στόχους των επαναστατών».

ΟΤΑΝ ΡΩΤΗΣΑ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟΣ ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΕΑ ΤΟΥ

Χόλιγουντ να γυρίσει ταινία για τους επαναστάτες, απάντησε: «Κοιτάξε, είμαι ένας συνθησισμένος άνθρωπος, που συνεργάζεται με τους ντόπιους, ζω μια απλή ζωή εδώ κάτω, τελεία και παύλα. Δεν θα μιλούσατε σε μένα τώρα, αν δεν υπήρ-

χαν τα media. Δεν θα γράφατε αυτό το άρθρο για το "Playboy". Γιατί κανείς δεν θα ενδιαφερόταν. Όταν ξεσηκωθήκαμε και πήραμε τα όπλα, ποτέ δεν φανταζόμασταν ότι κάποια μέρα θα γινόμασταν ταινία». Σκέφτηκε για λίγο με το βλέμμα καρφωμένο στο έδαφος όπως το συνηθίζει. «Είναι ένα καινούριο δεδομένο και δεν ξέρουμε τι να πούμε. Αλλά, όπως σε όλα τα βίντεο και ντοκιμαντέρ που έχουν γίνει, ζητάμε να δώσουν προσοχή στις συνθήκες που μας ανάγκασαν να καταφύγουμε στα όπλα —να μην εστιάζουν μόνο στους στρατιώτες με τις μάσκες. Αυτός ο πόλεμος έχει ένα ιστορικό αιτιών και ευελπιστούμε ότι μια ταινία θα άγγιζε αυτά τα θέματα. Έχει σημασία οι άνθρωποι που πηγαίνουν στον κινηματογράφο να προσπαθούν να καταλάβουν το γιατί, την αιτία του ξεσηκωμού. Οι περισσότερες παραγωγές του Χόλιγουντ έχουν τόσο πολύ πιστολίδι, αίμα, θάνατο, και μόνο ένα είδος επαναστάτη: τον αδιστακτο τύπο, που χρησιμοποιεί πολλές βόμβες και τα συναφή. Μετά την προβολή βγαίνει από την αίθουσα και λέει "Καλά ειδικά εφέ, αίμα και πολλές εκρήξεις". Αλλά για ποιο λόγο έγιναν όλα αυτά, δεν γνωρίζεις. Όσο για μια ταινία που αφορά εμάς, το πώς θα καταφέρουμε να φτάσουμε στα Όσκαρ» είπε, κι έκλεισε το μάτι, «είναι δευτερεύον».

Το Χόλιγουντ πάντως βλέπει τον Μάρκος σαν ένα συνδυασμό Ρομπέν των Δασών, Λόρενς της Αραβίας, Ζορό, Τσε Γκεβάρα και Εμιλιάνο Ζαπάτα, με μια πιο έξυπνη, μοντέρνα χροιά. Άλλωστε είναι ήδη διάσημος. Αν τον δει κανείς από τη σωστή οπτική γωνία και με τον κατάλληλο πρωταγωνιστή, η ταινία για τον Μάρκος θα ήταν πραγματική απόλαυση. Φτάνει να την ήθελε κι ο ίδιος. Εξάλλου δεν ήταν τυχαίες οι προσκλήσεις που έστειλε στον Στόουν και τον Όλμος. Πρόκειται για δημόσιες σχέσεις και ίσως μια ταινία τους θα έκανε καλό στον αγώνα τους. Παρ' όλο που η εξέγερση των ανταρτών έβαλε το χρηματιστήριο του Μεξικού σε άγριες περιπέτειες και έδιωξε πολλούς ξένους επενδυτές, ο Μάρκος αποδείχθηκε κερδοφόρος για τους Μεξικάνους μικροπωλητές, που πουλάνε κούκλες-ομοιώματά του, μπλουζάκια, μπρελόκ, αφίσες και μάσκες του σκι (ακόμη και προφυλακτικά) με τ' όνομά του. Ο ίδιος θεωρείται πλέον ένα παγκόσμιο σύμβολο που όλοι θέλουν να το εκμεταλλευτούν εμπορικά. Ακόμα και η Benetton ζήτησε από τον Μάρκος να φωτογραφηθεί στον επόμενο κατάλογό της —η εταιρεία ενδυμάτων ήθελε να ποζάρουν οι επαναστάτες με μια νέα σειρά ρούκων παραλλαγής. Ο Μάρκος βέβαια απέρριψε την πρόταση, καθώς και την πρόταση της Patagonia, εταιρείας χειμερινών ρούκων, που του ζήτησε να λανσάρει μάσκες του σκι. Παρ' όλο που ο Μάρκος ενδέχεται κάποτε να θεωρηθεί μεγάλο ατού για την κινηματογραφική βιομηχανία, αποτελεί πολύ μεγάλο ρίσκο όσο παραμένει ζωντανός κι απρόβλεπτος. Το Χόλιγουντ δεν ξέρει πώς να χειριστεί την περίπτωση του. Αλλά όσο κρατάει η κατάπαυση του πυρός και συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση για ειρήνη, στην πρώτη γραμμή βρίσκονται τα μέσα ενημέρωσης και ο Μάρκος τα παίζει όλα για όλα. Ο μεξικανικός ομοσπονδιακός στρατός αποφεύγει τους κινηματογραφιστές όπως ο διάολος το λιβάνι, προσπαθώντας να γλιτώσει τη γενικότερη κατακραυγή του διεθνούς τύπου. Αλλά οι στρατιωτικοί στο Μεξικό πρέπει να είναι έξαλλοι που ο εχθρός, αυτό το «συνονθύλευμα των εξαθλιωμένων», κατάφερε τόσο επιδέξια να αποφύγει αναζωπύρωση των μαχών, εμπλέκοντάς τους σ' έναν ανεπανόλητο πόλεμο μέσω του Τύπου. Το Μεξικό, παρά το μαρσάρι και τη γενική φτώχεια, είναι και η πατρίδα για 24 από τους πολυδισεκατομμυριούς του κόσμου. Στην ίδια χώρα, πέντε χιλιάδες ένοπλοι αντάρτες απαιτούν δικαίωμα ιδιοκτησίας γης, αναθεώρηση της NAFTA, εκδημοκρατισμό και τερματισμό της διαφθοράς. Η στρατηγική που έχει υιοθετήσει η μεξικανική κυβέρνηση για τη σταθεροποίηση της περιοχής Τσιάπας προβλέπει την εγκατάσταση εκεί 40-60.000 στρατιωτών. «Η κυβέρνηση πιθανόν να επιχειρήσει να εξοντώσει τους Ζαπατίστας» μου είπε ο Μάρκος την εποχή που είχε αρχίσει η διαμάχη, το 1994. «Θα μπορούσαμε να είχαμε καταστραφεί όλοι. Αλλά και αυτό να συμβεί, άλλοι θα ξεσηκωθούν μετά από μας επειδή το παρόν πολιτικό σύστημα αποτελεί την αιτία κάθε αδικίας που υφίσταμεθα. Αν πεθάνουμε εμείς, οι επόμενες γενιές θα ξεσηκώνονται η μια μετά την άλλη, και η κάθε γενιά θα συνεχίσει να αγωνίζεται για τη χαμένη αξιοπρέπειά μας». Η μακρόχρονη ιστορία της βίας

Προσωπικότητες: πάνε κι έρχονται στη ζούγκλα του Μεξικού. Από τον Ολίβερ Στόουν μέχρι τη χήρα του Φρανσουά Μιτεράν, Ντανιέλ. Ούτε επαναστάτη γίνεται χωρίς δημόσιες σχέσεις.

και της καταπίεσης στο Μεξικό συνεχίζεται. Γνωστές ή λιγότερο γνωστές προσωπικότητες της χώρας εξακολουθούν να εκτελούνται με εντυπωσιακή συχνότητα. Αλλά η εξόντωση του Μάρκος θα ήταν σοβαρό λάθος τακτικής. Με το θάνατό του θα γεννιόταν αυτόματα ένας μάρτυρας γιγαντιαίων διαστάσεων. Και ίσως τότε το Χόλιγουντ να τον έκανε ταινία.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΩΝ SHOW-BIZ

και του box office είναι γεγονός πως ο Μάρκος είναι ήδη παγκοσμίου φήμης star —παρ' όλο που ίσως είναι περισσότερο γνωστός στο εξωτερικό, ιδίως στην Ευρώπη, και λιγότερο στις ΗΠΑ. Το πρόσωπό του κρυμμένο πίσω από τη μάσκα, καθώς και μεταδόσεις από τη μεξικανική ζούγκλα, εμφανίζονται συχνά πυκνά στις βραδινές ειδήσεις ακόμη και σε χώρες όπως η Καμπότζη και το Λάος. Το ροκ είδωλο της Ισπανίας, ο ντράμερ Μικέλ Αμπρέγκο, συνάντησε τον Μάρκος, όπως και ο Ρέτζις Ντεμπρέ, ο οποίος είχε γίνει διάσημος ως ο δημοσιογράφος που συνόδευε τον Τσε Γκεβάρα στην αποτυχημένη επαναστατική αποστολή του στη Βολιβία κατά τη δεκαετία του '60. Ο Ντεμπρέ αργότερα διετέλεσε σύμβουλος του μακαρίτη προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας, Φρανσουά Μιτεράν. Η χήρα του Φρανσουά Μιτεράν, Ντανιέλ, ταξίδεψε ως τη Λα Ρεαλιδάδ μια εβδομάδα μετά τον Ντεμπρέ, επίσης μετά από πρόσκληση του Μάρκος, και συνοδεύονταν από την Χιλιανή σκηνοθέτιδα Κάρμεν Καστίγιο, που ζει μόνιμα στο Παρίσι. Χίλιοι μασκοφόροι Ζαπατίστας οργάνωσαν ένα υπαίθριο πάρτι με χορούς προς τιμήν της τέως πρώτης κυρίας. Αρκετοί αντάρτες έβγαλαν λόγους. Η Ντανιέλ Μιτεράν ήταν εμφανώς σε υπερένταση, ενώ συνοδεύονταν οπουδήποτε πήγαινε από δυο μασκοφόρους γυναίκες του επαναστατικού στρατού. Μίλησε για λίγο στο μικρόφωνο και στο κοινό που την επευφημούσε είπε «Είμαι με το μέρος σας». Ο Μάρκος έκανε την εμφάνισή του αργά εκείνο το βράδυ. «Bienvenue, madame» είπε, της φίλησε το χέρι και της πρόσφερε ένα τριαντάφυλλο χαμογελώντας. Εκείνη δάκρυσε: η ένταση έφυγε από το πρόσωπό της. Πριν αναχωρήσει το επόμενο πρωί μου είπε ότι είχε συγκινηθεί βαθιά από τον αγώνα των Ζαπατίστας. Οι ποιητικές ανακοινώσεις του Μάρκος —οι οποίες μεταδίδονται μέσω του Internet— έχουν δημιουργήσει μια βάση θαυμαστών από όλο τον κόσμο. Γι' αυτά τα

Η εξόντωση του Μάρκος θα ήταν σοβαρό λάθος. Θα γεννούσε ένα μύθρο για αντανάσταση. ίσως τότε το Χάιγουντ να τον έκανε ταινία.

ανακοινωθέντα, οι λόγοι της Λατινικής Αμερικής υποστηρίζουν ότι του αξίζει το βραβείο Νόμπελ. Χρησιμοποιεί με αριστοτεχνικό τρόπο ένα μαγικό-ρεαλιστικό ύφος παίζοντας στα δάκτυλα ακόμη και κολοσσούς της λογοτεχνίας που ασχολούνται με αυτό το είδος, όπως ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μαρκές —και καταφέρνει να συμπεριλάβει και αναφορές από ταινίες στα γραπτά του. Ο Μάρκος δεν μιλάει για κομμουνισμό και αποφεύγει τις σοσιαλιστικές υπερβολές. Αυτό σημαίνει ότι είτε έχει πάρει το μάθημά του από τις αποτυχίες άλλων επαναστατών είτε απλώς δεν μας τα λέει όλα. Ωστόσο ένα είναι σίγουρο: δεν υπάρχει άλλος πιο ενδιαφέρων επαναστάτης σε όλο τον κόσμο. Και προσπαθεί να γίνει αρεστός σε όλους. Μιλώντας κάποτε με μια Αμερικανίδα δημοσιογράφο, της είπε αστεειεύοντας ότι είχε εργαστεί σε ένα γκέι-μπαρ στην πατρίδα της, το Σαν Φρανσίσκο. (Είπε σε έναν δημοσιογράφο από το Ντάλας ότι ήταν μαζορέτα στους «Ντάλας Καουμπόις».) Ο κομαντάτε έχει αρκετό χιούμορ για να «δουλεύει» τους πιο αφελείς δημοσιογράφους όταν του κάνουν ανόητες ερωτήσεις. Ο μεξικανικός Τύπος πάντως αρπάχτηκε από τη δήλωση για το γκέι-μπαρ και έσπευσε να ανακοινώσει ότι ο Μάρκος ήταν ομοφυλόφιλος. (Συνήθως ο Τύπος αναφέρει ότι είναι γυναικοκατακτητής, κάτι που ο ίδιος ποτέ δεν αρνήθηκε.) Τα περί ομοφυλοφιλίας ήταν κάτι καινούριο. Εκείνος απάντησε έξυπνα: «Ο Μάρκος είναι ομοφυλόφιλος στο Σαν Φρανσίσκο, μαύρος στη Νότιο Αφρική, Ασιάτης στην Ευρώπη, Τσιγγάνος στο Σαν Ισίδρο, Εβραίος στη Γερμανία, φεμινιστής στα πολιτικά κόμματα, ειρηνιστής στη Βοσνία, καλλιτέχνης χωρίς γκαλερί, νοικοκυρά οποιοδήποτε Σαββατόβραδο σε οποιαδήποτε γειτονιά οποιαδήποτε πόλης, αντάρτης στο Μεξικό στα τέλη του εικοστού αιώνα, σοβινιστής στο φεμινιστικό κίνημα, γυναίκα μόνη στο μετρό στις 10 το βράδυ, campesino (αγρότης) χωρίς γη, άνεργος εργάτης και σί-

γουρα Ζαπατίστα στο νοτιοανατολικό Μεξικό. Με λίγα λόγια, ο Μάρκος είναι άνθρωπος, οποιοσδήποτε άνθρωπος σ' αυτή τη γη. Όλες οι μειονότητες όταν αρχίζουν να εκφράζονται, όλες οι πλειονότητες όταν σιωπούν και ανέκονται όλα όσα κάνουν τη δύναμη και την ήσυχη συνείδηση ανυπόφορη, όλα αυτά είναι ο Μάρκος». «Todos somos Marcos» («Όλοι είμαστε ο Μάρκος») γράφει ο συγγραφέας Τζον Ρος, καθώς υπογράφει ένα αντίτυπο του βιβλίου του «Rebellion from the Roots» («Επανάσταση από τις Ρίζες»). Αυτή η φράση έγινε αλόγκαν —τόσο δημοφιλής όσο κι εκείνη η αφίσα που υπάρχει κολλημένη σε κάθε πόλη του Μεξί-

κού και κυκλοφορεί και μέσω του Internet: «Καταζητείται: ετών 39. Εθνικότητα: μεξικανική. Επάγγελμα: αντάρτης και ποιητής. Εκπαίδευση: μάστερ στη φιλοσοφία. Προσόντα: αριστούχος φοιτητής, καθηγητής πανεπιστημίου. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: φορά μάσκα του σκι, μιλάει αρκετές γλώσσες, καπνίζει πίπα. Κατηγορείται επειδή λέει την αλήθεια, υπερασπίζεται τους ντόπιους και αντιστέκεται στο ξεπούλημα της χώρας, ξεσκεπάζει τους διεφθαρμένους πολιτικούς και ξεκινάει τον πόλεμο για να διασώσει την αξιοπρέπεια του μεξικανικού λαού. Αν τον γνωρίζετε, ακολουθήστε το παράδειγμά του».

ΟΤΑΝ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΟΥ CBS ΕΠΙΣΚΕΦΤΗΚΕ ΤΟΝ ΜΑΡΚΟΣ ΤΟ '94

ο δημοσιογράφος Εντ Μπράντλεϊ ρώτησε τον αινιγματικό μασκοφόρο για την πολιτική του και για την απήχισή του στις γυναίκες. Η συνέντευξη της εκπομπής «60 λεπτά» ξαναπροβλήθηκε στα τέλη του 1995, καθώς ο Μάρκος είχε επιλεγεί από το επιτελείο της ως ένας από τους τρεις πιο «εκπληκτικούς ανθρώπους» από τους οποίους είχαν πάρει συνέντευξη στο παρελθόν. «Έχετε γίνει για πολλούς ανθρώπους στο Μεξικό ένας cult ήρωας καθώς οι γυναίκες υποστηρίζουν ότι επαναφέρατε το ρομαντισμό στο Μεξικό» του λέει ο δημοσιογράφος. «Δεν μπορώ να απαντήσω σ' αυτό» απαντάει ντροπαλά ο Μάρκος, κοιτάζοντας στο έδαφος. Στο ίδιο πρόγραμμα ο Μπράντλεϊ πήρε συνέντευξη από την Γκουανταλούπε Λοέζα, αρθρογράφο από το Μεξικό. «Έχει υπέροχα μάτια» λέει εκείνη. «Έχει πολύ όμορφα χέρια, πολύ ωραία φωνή και γράφει εξαιρετικά. Πολλές Μεξικάνες τον ονειρεύονται, αλλά δεν το λένε στους άνδρες τους γιατί κάτι τέτοιο θα τους εξαγριώνει». Ο Μάρκος είναι ένας πραγματικός σταρ. Bigger than life.

Όταν εμφανίστηκε για τον πρώτο γύρο των ειρηνευτικών συνομιλιών μετά την έναρξη των συγκρούσεων, 570 δημοσιογράφοι απ' όλο τον κόσμο στριμώχνονταν για να πιάσουν θέση, περιμένοντας τον να βγει από το όχημα του Ερυθρού Σταυρού κάτω από δρακόντεια μέτρα ασφαλείας. Μόλις φάνηκε, ένας από τους φωτογράφους, που βρισκόταν σε κάποια απόσταση πίσω του, φώναξε: «Μάρκος!» Και ο σταρ, ο μασκοφόρος άνδρας, γύρισε ελαφρά προς το μέρος του, ανασήκωσε κάπως το παντελόνι του για να δείξει λίγο πόδι, και μετά γλίστρησε γρήγορα στην αίθουσα όπου θα διεξαγονταν οι συνομιλίες κεκλεισμένων των θυρών. Λίγο αργότερα ρώτησα τον Μάρκος γιατί εγκατέλειψε την προηγούμενη ζωή του για να γίνει επαναστάτης. «Είναι ένα πραγματικό πρόβλημα για μας να συζητάμε γι' αυτά τα πράγματα σ' αυτή τη φάση» είπε. «Μπορώ να πω ότι υπάρχουν τρία διαφορετικά πρόσωπα στον Μάρκος: ο ένας Μάρκος είναι το πρόσωπο με το οποίο μιλάτε αυτή τη στιγμή. Αυτό το πρόσωπο δεν υπάρχει. Μιλάτε τώρα με τη φωνή, με τα μάτια, με το πρόσωπο του στρατού των Ζαπατίστας. Ο Μάρκος είναι μόνο μια μάσκα του σκι, και πίσω από τη μάσκα βρίσκεται ο στρατός των Ζαπατίστας. Υπάρχει άλλος ένας Μάρκος πίσω από τη μάσκα. Αυτός ο Μάρκος γεννήθηκε πριν δέκα χρόνια εδώ και έγινε κάτι σαν Ινδιάνος, μόνο που είχε πιο ανοικτό δέρμα. Αυτός ο Μάρκος είναι γνωστός στον κόσμο ως στρατιωτικός ηγέτης. Διδάσκει σε όλους τους αξιωματικούς πώς να πολεμούν. Που παίρνει γενικές εντολές από τους ντόπιους ηγέτες. Δεν μπορεί να πάρει πολιτικές πρωτοβουλίες. Οφείλω να μιλά με τους ανθρώπους μου και να λέω "Έτσι έχει η κατάσταση, τι μπορούμε να κάνουμε;". Δεν μπορώ να πω "Ψηφίστε αυτόν τον υποψήφιο". Δεν μπορώ να πω "Ξεκινήστε ξανά το διάλογο" ή "Υπογράψτε την ειρήνη" και ούτω καθεξής. Και υπάρχει ακόμη ένας Μάρκος: ο τρίτος, ο tercero Μάρκος, ο άνθρω-

πος που ήρθε εδώ. Αυτός ο άνθρωπος πέθανε δέκα χρόνια πριν. Γι' αυτό μην ανησυχείτε, μη μιλάτε γι' αυτόν».

Ο Μάρκος μπορεί να είναι εξίσου εξοργιστικός, όσο και ιδιοφυής. Επιλέγει το ακροατήριό του και καλλιεργεί το προσεκτικά πλεγμένο μυστήριο που τον περιβάλλει, παραμένοντας εξαφανισμένος. Οι δημοσιογράφοι —πολλοί από τους οποίους είναι μεγάλα ονόματα— συρρέουν σχεδόν καθημερινά απ' όλο τον κόσμο. Οι περισσότεροι φεύγουν άπραγοι —χωρίς καμιά εξήγηση, χωρίς καμιά συνώμη. Οι πολύ προσεκτικοί σε θέματα ασφαλείας επαναστάτες επιτρέπουν σε ελάχιστους μόνο επισκέπτες να ξεδιπλώσουν τις σκηνές και τις αιώρες και να μείνουν για λίγο εκεί. Κάθε μέρα όλο και κάποιος εγκαταλείπει την προσπάθεια και φεύγει. Οι εβδομάδες περνούν, το ίδιο και οι μήνες. Και δεν είναι τόσο η αναμονή, η έλλειψη τροφίμων ή τα κουνούπια, αλλά επειδή ο Μάρκος έχει τη συνήθεια να εμφανίζεται τις μικρές ώρες (λένε ότι υποφέρει από απνίες): Κάθε κλαδάκι που σπάει, καθετί που κινείται μέσα στο σκοτάδι, μπορεί να είναι ο Μάρκος, άλλος ένας λόγος λοιπόν για να μείνουν ξάγρυπνοι και σε εγρήγορση, ώστε να μη χάσουν τη μεγάλη συνέντευξη, που συνήθως δεν γίνεται ποτέ. Αλλά και ίδιος κρατάει μεγάλο μέρος του τύπου σε κάποια απόσταση. Σνομπάρισε χωρίς καμιά εξήγηση μερικούς από τους μεγαλύτερους πιθανούς υποστηρικτές του —ακόμη και το «National Geographic».

«Αν τον τοποθετούσες στο Λος Άντζελες με ένα κινητό τηλέφωνο και ένα μπίπερ στο χέρι, θα τον λατρεύαμε και θα τον μισούσαμε ταυτόχρονα» είπε ένας παλιός παραγωγός και σκηνοθέτης. «Ο Μάρκος βρίσκεται στη φάση του ροκ σταρ» συνεχίζει. «Προηγήθηκε εκείνη η «φάση του Λας Βέγκας». Το 1994 τα μάτια του έλαμπαν, τα πράγματα πήγαιναν καλά με την επανάσταση, και έτσι έγινε αλαζονικός. Και το 1995 ήταν «η φάση της Γκρέιλαντ». Ο στρατός επενέβη, ανακατέλαβε την περιοχή και τους ανάγκασε να κρύβονται. Αναγκάστηκαν να

ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΣΤΗ ΣΑΝΤΑ ΜΟΝΙΚΑ, Ο ΟΛΙΒΕΡ ΣΤΟΟΥΝ

διαψεύδει ότι σχεδιάζει να γυρίσει ταινία για τον Μάρκος, αλλά είχε ψάξει για σενάριο, άρα η ιδέα τουλάχιστον υπάρχει κάπου στο μυαλό του. «Είμαι από τη φύση μου δύσπιστος, όπως θα ξέρεις. Η ταινία μου «Σαλβαδόρ» πρακτικά δεν έβγαλε καθόλου χρήματα και η επιτυχία της βασίστηκε περισσότερο στον αμερικανισμό της παρά στους αγώνες του λαού του Σαλβαδόρ. Η ταινία «Βίβα Ζαπάτα» δεν έκανε επίσης τίποτα. Τη λάτρεψα όμως. Ήταν μια υπέροχη ταινία. Σκηνοθεσία του Ελία Καζάν, με τους Μάρλον Μπράντο, Αντονι Κουίν. Δεν πήγε όμως καλά. Και εφόσον ο Εμιλιάνο Ζαπάτα δεν κατάφερε να φέρει χρήματα, γιατί να φέρει ο Μάρκος;». Αυτό τον κυνισμό από μέρους του δεν τον πιστεύω. «Δεν τίθεται θέμα σύγκρισης. Ο Μάρκος είναι σύγχρονος, κοσμογυρισμένος, γνωρίζει αρκετές γλώσσες και είναι πολύ της μόδας. Ο Ζαπάτα ήταν ένας κακομούτσουνος τύπος με συμπέρο και τεράστιο μουστάκι» του λέω. «Δεν ξέρω» υποχωρεί ο Στόουν. «Πιστεύω ότι ο Μάρκος είναι ένας υπέροχος άνθρωπος. Πραγματικά τον συμπαθώ πολύ. Ίσως θα μπορούσε να βρεθεί τρόπος να γίνει μια ταινία για έναν διανοούμενο, ο οποίος γίνεται ηγέτης των χωρικών —κάτι σαν μελέτη ενός χαρκτηρία. Δεν είμαι σίγουρος αν θα κατάφερνα εγώ να την κάνω. Νομίζω ότι οι λατιν ταινίες είναι πολύ σκληρές για το αμερικανικό κοινό» συνεχίζει. «Πρέπει να περιέχει και fun στοιχεία, για να μπορέσει να τη δεχτεί ο κόσμος, να υπάρχει αυτή η γεύση που αφήνει πάντα το Μεξικό στους Αμερικανούς —ξέρεις, μια αίσθηση κυδαίου και σκληρού ταυτόχρονα. Χώρια που πρέπει να βρεθούν οι κατάλληλοι Αμερικανοί ηθοποιοί και σημεία αναφοράς για τον αμερικανό θεατή. «Επομένως, η ιστορία θα μπορούσε να αφορά κάποιον Αμερικανό που πηγαίνει εκεί για κάποιο λόγο» ξεκαθαρίζω. «Όσο για τον Μάρκος θα προτιμούσα να τον υποδυθεί ο Όλμος ή ο Μπαντέρας» του προτείνω. «Γιατί όχι ο Αλ Πατσίνο;» ρωτάει ο Στόουν. «Τι θα λέγατε αν έπαιζε ο Κέβιν

Ο Μάρκος βρίσκεται στη φάση του ροκ σταρ. Ακόμη και η Benetton του ζήτησε να φωτογραφηθεί στον κατάλογό της.

κρύβουν τα όπλα τους, να βγάλουν τις μάσκες και να αναμειχθούν με τον κόσμο. Ο Μάρκος εξαφανίστηκε. Φέτος έκανε την επάνοδό του. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια «φάση Μαχαρίσι». Όσοι πιστοί, προσέλθετε...». Ακόμη κι αυτός ο επικριτής του τον θαυμάζει παρά τα καυστικά του σχόλια: «Ο Μάρκος είναι επιρρεπής σε όλες τις ιδιορρυθμίες ενός σταρ, αλλά ο άνθρωπος που κρύβεται από πίσω είναι πραγματικά καταπληκτικός» λέει με συγκатаβαση.

ΠΙΣΩ ΣΤΙΣ ΗΠΙΑ, Σ' ΕΝΑ ΠΑΡΤΙ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΣΤΟ ΣΑΝ ΝΤΙΕΓΟ,

ρώτησα τον Λέον Σίγκερ για τον περιβόητο πλέον συμπατριώτη του. «Και βέβαια θα μπορούσε να γυριστεί ταινία για τον Μάρκος» είπε ο Σίγκερ. «Θέλω να πω ότι δεν υπάρχει κανένα απολύτως πρόβλημα —και ειδικά στο Χόλιγουντ, το οποίο μπορεί να υλοποιήσει τα πιο απίθανα πράγματα— ο Μάρκος μπορεί να γίνει ακόμη και μιούζικαλ! Αλλά η γνώμη μου είναι ότι του αξίζει μια αληθινή σοβαρή ταινία με την ευρύτερη έννοια, για τη σχέση του κινηματός του με την τρέχουσα πολιτική κατάσταση στο Μεξικό, σε συνδυασμό με την ανικανότητα της κυβέρνησης. «Παρεμπιπτόντως, το ξέρετε ότι ο Μάρκος έχει μια σελίδα στο Internet;» ρωτώ. Ο Σίγκερ καλεί το νούμερο στο Internet. Και να, το πρόσωπο του Ζαπάτα εμφανίζεται κατά μήκος της οθόνης κάτω από τον τίτλο «Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός Ζαπατίστας». Μετά τα γραφικά εμφανίζονται οι επιλογές: τελευταίες ειδήσεις, όλα τα ανακοινωθέντα, συνεντεύξεις και ένα τμήμα με φωτογραφικό υλικό των επαναστατών. «Όμως» συνεχίζει ο Σίγκερ «νομίζω ότι οι χρηματοδότες στο Χόλιγουντ σίγουρα θα φοβηθούν να αγγίσουν αυτό το ζήτημα γιατί είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο παγκοσμίως. Αλλά, αν μπορέσετε να πείσετε τον Κέβιν Κόσνερ να υποδυθεί τον Μάρκος... τότε όλα είναι πιθανά» προτείνει γελώντας.

Κόσνερ το ρόλο του Μάρκος;» ρωτώ. Και αντί απάντησης εισπράττω ερώτηση. «Θα μπορούσε ο Κέβιν να αποτελέσει εγγύηση επιτυχίας;» ακούω. «Τουλάχιστον ανεβάζει πολύ τις πιθανότητες» του αντιτείνω. «Καλύτερα να υπάρχουν μερικές καλές σκηνές με έντονη δράση και μπόλικο πιστολίδι και όλα τα σχετικά και κλιμάκωση της έντασης» λέει ο Στόουν, που έχει αρχίσει να ξανοίγεται, «αλλά για ποια ταινία μιλάμε;» προσθέτει σαρκαστικά.

Αργότερα βρίσκομαι στο διάδρομο και τον αποχαιρετώ. Ο ανελκυστήρας αργούσε να ανέβει ως τον έκτο όροφο, οπότε εγώ συνέχισα να του παραπονιέμαι, με χιούμορ, ότι το «παιζε» αρκετά αδιάφορος και κυνικός. «Βίβα Ζαπάτα!» φώναξε ξαφνικά ο Στόουν. Γύρισα προς το μέρος του. Το βλέμμα του ήταν κατεργάρικο τώρα, και γελώντας πονηρά εξαφανίστηκε πίσω από την πόρτα του ανελκυστήρα. Λίγες μέρες μετά, αρκετά νοτιότερα του Μεξικού, στο Περού μια άλλη αντάρτικη επαναστατική ομάδα καταλάμβανε την Ιαπωνική Πρεσβεία της Λίμα κρατώντας εκατοντάδες επίσημους ως ομήρους. Τα media ανακάλυψαν καινούριο θέμα. Στο μυαλό του Ολίβερ Στόουν πάντως, οι Ζαπατίστας είναι πιο hot από τους Τουπακάμαρος.

